Nro. 87.

GAZETA LWOWSKA.

W Piątek dnia 30. Października 1812.

Wiadomości zagraniczne.

Francya.

Journal de Paris umieścił następujący artykuł:

„Kiedy odgłos zwycięstw W. Woyska rozlega się po całey Europie, kiedy orzeł Cesarski unosi się nad murami Kremlina, starożytnego Carów mieszkania, słuszna, abyśmy zwrócili uwagę czytelników naszych na wysokie myśli, iakie takowe wypadki poddaią. Naypierwsza uwaga wpada naturalnie na owę cudowną odmianę, iaką od lat kilku na około nas widzimy. Nie wyszła ieszcze z pamięci naszéy owa epoka, kiedy woyska Moskiewskie obozuiące między Alpami odzywały się zuchwale z nadzieią spustoszenia ziemi Francuzkiéy, i uięcia w barbarzyńskie iarzmo oyczyzny sławy i kunsztów. Samo imie Moskalów wzniecało owę nieuważną trwogę, iaką zawsze sprawuie niebezpieczeństwo, po pierwszy raz dopiéro zagrażaiące. Mogłażby wówczas nayśmielsza imaginacya do tego podnieść się stopnia, aby przypuściła sobie, iż w lat kilka woysko Francuzkie pomści się w starożytnéy stolicy Państwa Moskiewskiego niepomyslności nad Trebiią i pod Novi? Ale myśl ta stałaby się naturalnieyszą od czasu, iak Słońce Austerlickie oświeciło pogrom pułków Moskiewskich, gdyby umiarkowanie Cesarza Francuzów zdobyczy iego nie było ograniczyło. Jakaż była nagroda tego umiarkowania? Oto Moskwa niewierna swoim przyrzeczeniom nie wyrzekła się owéy polityki, która iuż od wieku wiedzie iéy ambicyą ku południowéy Europie. Podpisuiąc ona traktat pokoiu, myślała zaraz o sposobach obrócenia wniwecz warunków iego, i zaniosło się iuż na zerwanie pokoiu; gdy wtém intrygi Ministeryum Angielskiego przyśpieczyły epokę nowéy woyny. Zwycięstwo towarzyszyło orłowi Francuzkiemu do brzegów Wisły i Niemna, a woysko Moskiewskie, uderzone iakby piorunem pod Friedlandem, przez powtórne uciekninie się iedynie do wspaniałéy łaskawości zwycięzcy niedobitki swoie ocaliło. — Nowy traktat pokoiu i przymierza woyne ukończył. Należało się wtedy spodziéwać, że iuż Moskwa nie naruszy spokoyności lądu stałego, i że wielkie zamiary rządu Francuzkiego względem przywrócenia narodom wolności handlowéy i morskiéy nie doznaią iuż zawady ze strony mocarstwa, których uskutecznienie tyle ie także obchodziło. Lecz przelękniona Angliia zamieniła Półwysep (Hiszpaniią i Portugaliią) w teatr nowych intryg swoich. Duch fakcyi ocucaiący się, gdy rząd usypia, poruszył wkrótce stolicę i prowincye Hiszpańskie; wszędzie wessły nasiona rewolucyi; Monarchiia Hiszpańska i sam Monarcha stanęli iuż nad przepaścią anarchii; znieważony był maiestat Królewski, nayświętsze traktaty wyraźnie zgwałcone, owo zgoła, wszystko oznaczało pogrążenie ustanowień, i tryumf polityki Angielskiéy, od 20 lat nieprzestaiącéy mieszać spokoyności narodów, gdy wtém zstąpił Monarcha Hiszpański z tronu bliskiego upadku, i ocalenie Hiszpanii powierzył Bohatyrowi, który Francyą ocalił. Naówczas Angliia odetkała na Półwyspie wszystkie źródła przekupstwa i zepsucia; pochlebiła przesądom, zapaliła namiętności mężnego ludu, ale mało co oświeconego, i rozpoczęła oycoboyczą woynę Hiszpanów z naturalnymi ich sprzymierzeńcami, wbrew dobru Hiszpanii, a dogodnie dobru nieubłaganych iéy nieprzyiacioł. — Że ieszcze godzina wypędzenia woy-

ska Angielskiego z Hiszpanii nie była oznaczoną od jeniiuszu władaiącego losami Francyi, ztąd pochodzi, iż oboiętne postępowanie Moskwy zatrzymało na Północy większą część woyska Francuzkiego. Nie dotrzymała ona naymnieyszego przyrzeczenia, a powiększaiąc się na wszystkie strony, dostarczała Anglii wbrew traktatom wszelkich zasiłków handlu i ziemi swoiéy. Nareszcie, biorąc umiarkowanie towarzyszące zawsze sile za znak słabości, gotowała się otwarcie do nowéy woyny. Pyszna z nieiakich korzyści nad niewyćwiczonemi woyskami (Tureckiemi), odrzuciła wszelki proiekt układów, i wyzwała w zaślepieniu swoiém zwycięzców Austerlickich i Friedlanskich. — Taki był skutek téy nowey walki, iaki bydź powinien. Prowadzone woyska Francuzkie od wielkiego Monarchy swoiego przewyższyły, ieżli to podobna, dawnieysze dzieła swoie woienne, a mężni sprzymierzeńcy nasi dali chlubne dowody stałey wierności. — Oswobodzona Polska bez krwi przelewu; Smoleńsk świadkiem dwoistego zwycięstwa; powtórzenie bitwy Austerlickiéy nad rzéką Moskwą; nakoniec, opanowanie miasta Moskwy, gdzie schodzą się wszelkie zasiłki iego Państwa; wszystkie te pamiętne wypadki, które w dzieiach świata znakomite mieysce mieć będą, były 4 miesięcy owocem. Tu to zastanowić się należy w całéy obszerności nad cudowną siłą rządu, wiodącego razem dwie ważne woyny na dwóch końcach Europy, gdy w tymże czasie panuie iak naywiększa cisza i zupełne bezpieczeństwo wewnątrz Państwa Francuzkiego. Któregoż Francuza, prawdziwie godnego tego imienia, nie powiększy się imaginacya, i dusza na ten wielki widok nie wzniesie? Tryumfy zaszczycaiące oyczyznę przynoszą chwałę obywatelom; a gdy te tryumfy gotuią ich szczęśliwość, powinny w nich wzbudzić zapał i wdzięczność. Próżną byłoby rzeczą pokrywać, iż przymierze Moskwy z Angliią groziło wszystkim ludom dwoistym despotyzmem; a gdyby pomyślny skutek zamiary ich uwieńczył, cała Europa wpadłaby znowu w ciemnotę i barbarzyństwo. Angliia, pragnąca chciwie posiadać sama tylko wszelkie światło i handel, chce inne narody trzymać w ciemnocie i szkodliwych przesądach. W Hiszpanii, iest ona za Inkwizycyą świętą z téy saméy pobudki, iaka ią wiedzie do poświęcenia neutralnych Mocarstw iéy chciwości kupieckiéy. Chciałaby mieć monopolium przemysłu i wiadomości ludzkich; ale usiłowania iéy będą nadaremne. Już Hiszpani, których stolicę Anglicy opuszczaią, zaczynaią poznawać rzetelne interessa swoie. Angliia wraz z Moskwą pokonaną została w Murach miasta Moskwy.

Teatr Woyny.

XXII. Bulletyn wielkiego woyska.

W Moskwie dnia 27. Września. — Konzul jeneralny Lesseps mianowany iest Intendentem prowincyi Moskwy. Ustanowił ón Municypalność i rozmaite Kommissye, któréy członkami są sami rodowici Moskale. — Ogień wszędzie iuż całkiem ugaszony. Codziennie znachodzimy więcéy ieszcze składów cukru, futer i sukna. Woysko nieprzyiacielskie zdaie się cofać na Kaługę i Tulę. W Tuli znayduie się naywiększa fabryka broni Państwa Rossyyskiego. — Przednia straż nasza stoi nad rzéką Pak[illegible]. Cesarz mieszka w Imperatorskim pałacu Kremlinie. Znaleziono tamże kilkanaście ozdób należących do koronacyi Imperatora, tudzież wszystkie chorągwie, które Rossyanie od stu lat na Turkach zdobyli. Pogoda iest prawie taka, iak w Paryżu ku końcowi Października; pada czasami dészcz, a szron był iuż także dwa razy. Podług wyznania rodowitych mieszkańców, Moskwa i inne rzéki kraiu nie zamarzaią przed końcem Listopada. Naywiększa część woyska rozłożoną iest na leżach w Moskwie, i wypoczywa po trudach swoich.

Do tego bulletynu załączony iest następuiący artykuł z Journal de l'Empire:

Według iednego listu z Moskwy, ziechał tamże pierwszych dni Czerwca pewien Obcy, który się Schmidtem mianował i za rodowitego Würzburczyka udawał. Miano wszelką przyczynę powątpiewać o iego nazwisku, i trzymano go raczéy za Anglika. Miał ón Adjutanta Xięcia Oldenburskiego przy sobie, który także inne przyiął nazwisko. Oba zaięli dóm w Woroncowie, mieyscu odległém o 4 wiorsty (1/2 mili) od Moskwy, a leżącém na gościńcu Kaługskim. W kilka dni późniey było iuż przeszło 500 robotników zgromadzonych w tym domu, a straże porozstawiane zabraniały wstępu każdemu, który do téy nie należał roboty.

rektorowie tego wielkiego warsztatu żądali potém ogromnéy ilości opiłek, a u fabrykanta Preitera zamówiono za 25000 rubli oleiu koperwasowego. Preiter dostarczył go natychmiast za 20000 rubli, które mu gotowizną wypłacono, i teraz ieszcze znayduie się w fabryce iego o 40 wiorst od Moskwy leżącey 1500 pudów (60000 funtów) tegoż towaru do rozrządzenia Gubernatora Rostopszyna. Gubernator ten wydał d. 4. Września odezwę téy treści: aby się nikt nie przeląkł, ieżeli nazaiutrz huk wielki nastąpi; gdyż ma bydź czynione doświadczenie z tak zwaną piekielną machiną, która pewnie zupełny sprawi skutek, a przez którą zamyślano zniszczéć całe woysko francuzkie. Machina była dopiéro d. 8. Września gotową i czyniono z nią ieszcze tegoż samego dnia doświadczenie; lecz ten gatunek balonu nie mógł się podnieść z ziemi. Tu dopiéro rozszérzyła się wieść, iż czynią odmiany z tą machiną; iednakże w kilka dni późniéy dowiedzieli się mieszkańce, że porzucono ten zamysł dla zatrudniania się sztucznemi feierwerkami, które były przeznaczone na zapalenie miasta, gdyby ie woysko nasze zaiąć miało.

Zdaie się, iż tak zwany Schmidt przybył z Wiédnia, i opatrzonym został przez Ministra rossyyskiego przy Dworze Austryackim paszportami do Rossyi i listami wierzytelnemi. Opuścił ón Moskwę dopiéro we dwa lub trzy dni po prybyciu zwycięzkiego woyska francuzkiego do téy stolicy.

Gazeta Warszawska donosi co następuie:

Ostatnie listy z miasta Moskwy są pod d. 9. Października. Główna kwatera N. Cesarza Napoleona była tam ciągle. Król Neapolitański i Xiążę Poniatowski posunęli się na gościńcach ku Tuli i Kałudze. Niedaleko tego ostatniego miasta, przednie straże nieprzyiacielskie odparte zostały z znaczną stratą.

Journal de l'Empire umieścił następuiący artykuł:

„Przyyście zwycięzkiego woyska Francuzkiego do starodawnéy stolicy Carów, do wielkiego środkowego miasta państwa Moskiewskiego, iest iednym z wypadków nowoczesnéy historyi naybardziéy zadziwiaiących. Lubośmy nawykli widziéć Cesarza Francuzów wielkie i zdumiewaiące plany woienne p[illegible] oracego i w[illegible]ywaiącego, iednakże obecność tego Monarchy w mieście Moskwie ma coś więcéy nadzwyczaynego od tego wszystkiego, co dotąd historya iego może wystawić nayosobliwszego. Odległość Paryża od Moskwy równaiąca się prawie odległości stolicy Alexandra Wielkiego od stolicy Monarchii Perskiéy, natura mieysc i klimatów mianych za niedostępne prawie dla woysk Europeyskich, pamięć na wielkiego woiownika, któremu się podobny proiekt nie udał, sąsiedztwo Azyatyckich narodów widzących iuż uciekaiących do nich z pogromu nad rzeką Moskwą, wszystko to przykłada się do nadania postępowi Wielkiego woyska cechy cudu, przypominaiącego wyprawy naysławnieysze w starożytności. Iednakże są ludzie tak mało rzeczy znaiący, którzy słabo cenią ogromne straty Moskalów i prawie rozpaczaiące teraz położenie ich państwa. Błahe te głowy zastanawiaią się tylko okiem nad ieograficzną rozległością onego, i odurzone niezmierną długością tego kraiu mniemaią, iż rząd Moskiewski cofnąwszy się do Kazanu, a ztamtąd może do Tobolska, zdoła zyskać na czasie, zgromadzić świeże woyska, i strat swoich powetować. Byłoby to prawdą, gdyby państwo Moskiewskie było prawie tak, iak Francuzkie, kraiem żyznym, i również wszędzie zaludnionym. Lecz nadzwyczayna różnica w téy mierze między prowincyami Moskiewskiemi wykazuie iasno niezmierną różnicę między polityczną i woyskową wartością tychże prowincyi, uważanych za zdobycz w ręku zwycięzcy lub za przytułek dla zwyciężonych.

Następuiące rachuby *) okażą iaśniéy prawdę tego twierdzenia:

Porównaymy nayprzód powierzchnią i ludność obu Państw Moskwy i Francyi, podług teraźnieyszych składaiących ie części.

Cała powierzchnia Państwa Moskiewskiego w Europie i Azyi, czyni 344,862 [] mil ieograficznych (15 na ieden stopień): ludność wynosi 41,000,000, a zatém biorąc średnią miarę przypada na iedną milę [] 118 do 11[illegible] mieszkańców. Z tego należy do Moskwy Europeyskiéy

*) *Rachuby te, które w dzienniku francuzkim na kwadratowe mile francuzkie (*Lieues carrées*) są czynione, zredukowane zostały na ieograficzne mile kwadratowe, i załączono do nich niektóre nowe przydatki i porównania.*

(policzywszy do niéy Gubernije Astrachańską, Saratowską, Symbirską, Pensańską, Wietską i Kazańską) 83,270 mil □, i 37,4000,000 mieszkańców; a zatém biorąc średnią miarę, przypada na iedną milę □ 449 do 450 mieszkańców. Do Moskwy Azyatyckiey należy 261,592 mil □, i 3,600,000 mieszkańców; przeto biorąc średnią miarę, przypada na iedną milę □ tylko 13 do 14 mieszkańców. Cała powierzchnia Państwa Francuzkiego czyni 13,260 mil □; ludność wynosi 40,307,00, a zatém, biorąc średnią miarę, przypada na iedną milę □ 3042 mieszkańców.

Co się tedy tyczé Rossyi, wynosi powierzchnia cztérnastu Guberniì, w samym środku tegoż Państwa leżących 12,424 mil □, gdzie się znayduie 14,743,000 mieszkańców; iako to:

Gubernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Moskiewska	474	1,283,000	2706
Włodzimierska	879	1,045,000	1187
Jarosławska	691	918,000	1328
Kostromska	1808	978,000	557
Niżno - Nowogorodzka	961	979,000	1019
Rezańska	613	1,043,000	1701
Tambowska	1072	1,059,000	989
Woronezka	1434	971,000	677
Kurska	701	1,174,000	1674
Orelska	755	1,162,000	1558
Tulska	498	1,051,000	2110
Kaługska	395	925,000	2339
Smoleńska	1008	1,071,000	1062
Twerska	1135	1,084,000	955
	12,424	14,743,000	——

Przypada zatém biorąc średnią miarę 1185 do 1186 mieszkańców na iedną milę □.

Powierzchnia dziewięciu innych Gubernii, które ze strony południowo-zachodniéy, po naywiększéy części nad Dnieprem leżą, a z byłey Polski, tudzież Ukrainy składaią się, czyni 8926 mil □, a ludność wynosi 8,336,000; to iest:

Gubernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Grodzieńska	675	546,000	808
Mińska	1731	890,000	514
Mohilowska	867	795,000	916
Wołyńska	1353	1,158,000	855
Podolska	1250	1,197,000	957
Kijowska	900	1,012,000	1022
Czerniechowska	462	891,000	1928
Pułtawska	708	890,000	1259
Słobodzkiey Ukrainy.	890	957,000	1075
	8926	8,336,000	——

biorąc zatém średnią miarę, przypada na iedną milę □ 934 mieszkańców, którzy składaią się z Polaków, Kozaków i Moskali. Odstąpiona w roku 1807mym ze strony Króla Pruskiego część Nowo-Wschodnich Prus (Białystok i Bielsk), zawiera w sobie około 95 mil □, i ma blisko 120,000 mieszkańców; odstąpiona zaś od Austryi r. 1809. cząstka Galicyi wschodniéy (Ziemia Tarnopolska) nie iest wprawdzie tak wielką, lecz ma 400,000 ludności.

Oprócz tych dwóch, opisanych dotychczas głównych części Państwa Moskiewskiego, stanowiących prawdziwy punkt środkowy sił onegoż, znayduie się w powszechności na rozległych powierzchniach tylko rozsypana ludność i średnia urodzayność.

Dziewięć Gubernii, leżące nad morzem Baltyckiém, lub nad rzékami wpadaiącemi do tegoż morza, to iest:

Gubiernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Wiburska	781	224,000	283
Petersburska	848	683,000	805
Nowogrodzka	2578	693,000	268
Pskowska	1045	694,000	664
Estońska	304	240,000	787
Inflantska	938	632,000	686
Witebska	794	745,000	938
Kurlandzka	452	405,000	896
Wileńska	1284	816,000	653
	9024	5,132,000	——

zbliżaią się co do polityczney wartości do Gubernii środkowych, a to naybardziey z powodu korzystnego położenia swoiego dla handlu, i dla swoiey po części znaczney urodzayności; ludność ich iednakże iest mnieysza; biorąc średnią miarę, przypada na każdą milę □ tylko 568 do 569 mieszkańców, nie będących po naywiększey części Moskiewskiego rodu; iako to: Polaków, Litwinów, Inflantczyków, Estończyków, i t. d. — Finlandya, która r. 1809go przez Szwecyą Moskwie odstąpioną została, ma na powierzchni 5479 mil □ naywięcey 900,000 mieszkańców.

Gdy zaś rzucimy okiem na północne i południowe końce tego Państwa, uyrzymy wszędzie same smutne, nieżyzne pustynie. W trzech Guberniiach: Archangielskiey, Ołonezkiey (obie nad białem morzem) i Wołogskiey, wynosi ludność na 21,624 mil □ tylko 1,101,000 dusz, a zatem biorąc srednią miarę przypada naywięcey 50 mieszkańcow na iedną milę □; to iest:

Gubernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Archangielska	11970	205,000	17
Ołonezka	3787	272,000	72
Wołogska	6,867	624,000	81
	21,624	1,101,000	——

Do tego ieszcze składa się czwarta część tey ludności z samey dziczy wałęsaiącey się po pustyniach.

Trzy Gubernije: Tauryyska, Jekaterynosławska, i Mikołaiewska nad brzegami Czarnego i Azowskiego morza, i pod rownymże stopniem szerokości iak Burgundya leżące, maią tylko 2,049,000 mieszkańców na 3648 milach □. to iest:

Gubernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Tauryyska	1025	300,000	274
Jekaterynosławska	1417	686,000	484
Mikołaiewska	1206	1,003,000	831
	3,648	2,049,000	——

a zatem przypada po 561 mieszkańców na iedną milę □. Tatarzy uciskani i zdzierani od władz Moskiewskich, licznie z kraiu uchodzą.

Daley nad rzeką Donem i ku morzu Kaspiyskiemu iest Kray bardziey pusty. Ziemie Kozaków Dońskich i Czarnomorców, tudzież Gubernije Astrachańska i Saratowska liczą na 14662 milach □, tylko 1,460,000 mieszkańców; a zatem, biorąc średnią miarę, przypada tylko po 99 dusz na iedną milę □; to iest:

	Mile □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Ziemia Kozaków Dońskich	3611	200,000	55
- Czarnomorców	1017	60,000	58
Gub. Astrachańska	5742	511,000	88
—— Saratowska	4292	749,000	174
	14,662	1,460,000	——

Do tey małey liczby ludności należy ieszcze horda Kałmuków, których większa połowa wyniosła się do Chin przed 40ma laty. — Powierzchnia nabytey przez Moskwę w nowszych czasach prowincyi Gruzyyskiey wynosi 1,600 mil □, na których się 400,000 mieszkańców znayduie.

Obie Gubernije Orenburskie (Ufa i Perm) tudzież Stepa Kirgisów, ieszcze mniey są zaludnione; maią bowiem na 43261 milach □. tylko 1,685,000 mieszkańców; a zatem, biorąc średnią miarę, przypada tylko po 39 dusz na iedną milę □. to iest:

Gubernije.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Orenburska	5626	426,000	76
Permska	5954	959,000	165
Stepa Kirgisów	31681	300,000	9
	43,261	1,685,000	——

Cztery Gubernije Kazańska, Wietska, Pensańska, i Symbirska, maią przecież więcey ludności; znayduie się bowiem na 5444 milach □. 3,509,000 mieszkań-

ców; a zatém, biorąc średnią miarę. przypada przecie po 644 dusz na milę □; to iest:

Guberniie.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Kazańska	1044	877,000	829
Wietska	2221	980,000	441
Pensańska	777	775,000	998
Symbirska	1402	877,000	625
	5,444	3,509,000	——

Nakoniec właściwa Syberya, czyli 3 Guberniie: Tobolska, Tomska, i Irkutska, nie warte nawet zastanowienia; powierzchnia ich wynosi 211,846 mil □, na których iednakże iest tylko nieco więcéy, iak półtora miliiona mieszkańców w większéy połowie dzikich, i wałęsaiących sie i tak maią:

Gubernile.	*Mile* □.	*Ludność.*	*Mieszkańce na 1 milę* □.
Tobolska	72,547	618,000	8
Tomska	126,460	680,000	5
Irkutska	12,839	204,000	—
	211,846	1,502,00	——

Kray po siedem tylko mieszkańców na iednę milę □ maiący, można za nic uważać w rachubie polityczněy i woyskowéy. Wreście są te trzy Guberniie co do powierzchni prawie szesnaście razy większe iak cała Francya, a półtora razy większe od całéy Europy; sama Guberniia Irkutska iest przeszło dziewięć razy większą iak całe państwo Francuzkie.

(*Dokończenie nastąpi.*)

List pisany ze Swisłoczy niedaleko Bobruyska tak opiewa:

„Po odłączeniu dywizyi JW. Jenerała Dąbrowskiego od 5go korpusu, przeznaczonéy do trzymania w zamknięciu twierdzy Bobruyska, i po przybyciu téyże dywizyi do Mohilowa, wysłał zaraz Jen. Dąbrowski Jenerała Dziewanowskiego z brygadą iego przeciw Jen. Moskiewskiemu Zapolskiemu, który natychmiast z okolic Mohilowa cofnął się ku Mozyrowi. Po czém Jen. Dziewanowski powrócił z 7mym pułkiem iazdy do dywizyi, a pozostał dla uważania Zapolskiego Pułkownik Hornowski z swoim 17tym pułkiem piechoty i 15tym iazdy. Tymczasem postępowała dywizya ze Swisłoczy ku Bobruyskowi, maiąc co wiorsta prawie do czynienia z nieprzyiacielem, ale zawsze dla nas korzystnie. Gdyśmy byli w Wołczynie, nadszedł nam pułk Francuzki zwany de Marche i batalion 33go lekkiéy piechoty, które Jen. Dąbrowski posłał do Kisielewic dla zupełnego przecięcia związku twierdzy z Jen. Ertelem. Gdy się to dzieie, dwie kolumny Moskalów, iedna Pułkownika Dreiera, druga Pułkownika Baranowa, maiące po 4 bataliony, chciały się przedrzeć z Czernichowa do Bobruyska. Wysłał Hornowski Kapitana Bromirskiego z oddziałem iazdy na rozpoznanie, który przydybawszy oddział nieprzyiaciół w Rochaczewie, część go wykłuł, a 60 tak Kozaków iak piechurów zabrał i przyprowadził. Uwiadomiony Jen. Dąbrowski, iż Ertel z całą siłą swoią ciągnie przeciw naszéy dywizyi, posłał walecznego Małachowskiego Pułkownika pułku 1go piechoty z tymże pułkiem do Hornowskiego z rozkazem zastąpienia tym kolumnom. Małachowski na czele pułków 1go i 17go piechoty a 15go iazdy rozbił naprzód pod Kazmierowką kolumnę Dreiera, który śmiertelnie był raniony; a potem obróciwszy się przeciw Baranowowi, posłał Hornowskiego z 8 kompaniiami, i Szefa Fontanę z 2ma dla bronienia przeprawy. Rozpędził również kolumnę Baranowa, zabrał mu bagaże, wielką aptekę, i 300 ludzi, a wielu się potopiło. Tu Kapitan Wężyk raniony, a Podpułkownicy Fontana i Leszczyński pięknie się popisywali. Niedobitków ścigał i zabierał Jen. Dziewanowski. Nadciągnął Ertel do Chłuska. Miarkuiąc Jen. Dąbrowski, iż Ertel chce się przedrzeć do Bobruyska, kazał Majorowi Hersan dowodzącemu pułkiem de Marche, 3000 ludzi wynoszącym, wstrzymywać Ertela. Pułk ten o dwie mile od Wołczyna ucierał się od 3ciéy po południu do 10téy w nocy, który przy pomocy 300 naszych, wyszłych ze szpitalu, a będących pod sprawą Kapitana Poradowskiego z pułku Małachowskie-

go, przymusił nieprzyiaciela cofnąć się znowu do Chłuska. Oprócz wielu zabitych miał Ertel 800 ranionych, których do Chłuska przywieziono. Rozumieiąc Jen. Dąbrowski, iż Ertel cofnął się w celu napadnienia na Mińsk, gdy nie mógł weyśdź do Bobruyska, zostawił Hornowskiego dla pilnowania nieprzyiaciela od strony Mohilowa, zwrócił Małachowskiego, i stanął wmocném stanowisku pod Swisłoczą, zkąd na wszystkie strony posyła oddziały iazdy i woltyżerów, które codziennie przyprowadzaią niewolników z bronią, i konie."

„Odtąd nic ważnego nie zaszło u nas do dnia dzisieyszego. W ostatnich atoli dniach Szef szwadronu z pułku 15go iazdy Psiarski schwytał Kapitana Sprawnika i 3ch Assessorów wysłanych z Bobruyska dla zbierania żywności do magazynu. Po wybadaniu ich względem stanu twierdzy, odesłał ich nasz Jenerał naczelny wziąwszy rewersa, iż gdyby powtórnie za twierdzą byli schwytani, rewersa te będą dla nich wyrokiem śmierci. Napisał także do Jenerała Moskiewskiego Ignatyewa wyrażaiąc, iż można bydź mężnym, a nie okrutnym, iak był Ertel względem naszych urzędników. — Kapitan Raduszkowski z pułku 7go iazdy tak Kozaków napędził na błota, że iednych potopił, drugich wystrzelał, a kilkunastu przyprowadził. Toż uczynił Podpułkownik Lax z 17go pułku piechoty. — Dwa patrole z pułku 2go iazdy, ieden pod sprawą Porucznika Kosińskiego, drugi pod Porucznikiem Dębińskim, przydybały stu kilkudziesiąt Kozaków we wsi Brozy. Cały ten oddział Kozaków częścią wykłuty, częścią zabrany, prócz kilkunastu, którzy pieszo na błota uciekli. Między innemi zginął sławny Partyzant Kozacki Kapitan Czarnozubów, na którym wiele krzyżów znaleziono, a na żołnierzach iego medale, za przeyście gór Szwedzkich. Smierć tego Partyzanta wielki żal i postrach w Kozakach sprawiła."

Woyska sprzymierzone Austryackie i Saskie przez swe rozmaite poruszenia obróciły wniwecz zamiary nieprzyiaciela. Moskale z korpusem, który się przeprawił pod Brześciem, uderzyli na nie w dniu 18. b. m., ale waleczność tych wóysk odparła nieprzyiaciela, który pobity i odpędzony, ścigany był przez resztę dnia na pół drogi od Biały do Brześcia, zostawiwszy na polu bitwy znaczną liczbę zabitych i ranionych, i straciwszy iedno działo 12funtowe z wozami ammunicyynemi, oraz 200 niewolników, zabranych przez woyska sprzymierzone.

W Rossyi ogłoszono następuiące dwa bulletyny:

I. Doniesienie od woyska rossyyskiego pod rozkami Feldmarszałka Xięcia Kutuzowa, od d. 22. do 25. Września (4go do 7go Paźdz.) 1812.

„Woysko Xięcia Kutuzowa rozstawione iest na gościńcu Kaługskim ku Moskwie, i drogę z Mozayska do Moskwy tak osadziło, iż przez to odciętą została linija działań Napoleona. Posyłał ón iuż kilka razy Officerów do rossyyskiego naczelnego Wodza z propozycyami zawarcia rozeymu, i układania się o pokóy. Xiążę Kutuzow nie dozwolił im przystępu. Woysko rossyyskie wysyła na wszystkie strony mocne oddziały; niektórym udało się zabranie i zniszczenie znakomitych transportów artyleryi. Oddziały te zachwytuią znaczną liczbę ieńców francuzkich. Uzbroieni chłopi napadaią każdego czasu, gdzie się tylko sposobność nadarza, na małe oddziały, na furażerów i marudów; od d. 22. do 25. Września (4. do 5. Paźdz.) zabraliśmy 5000 ieńców. Jenerał Miłoradowicz miał bardzo żywą rosprawę z iazdą francuzką; 7 pułków oneyże zostały do gruntu zniszczone, mianowicie 11ty i 12ty pułk strzelców konnych, 5ty i 9ty pułk huzarów, tudzież 3 pułki: Würtembergski, Polski i Pruski. Napoleon podlega teraz wielkim trudnościom co do żywności; i ta to iest główna przyczyna, którey z dnia do dnia pomnażaiącą się dezercyę w woysku iego przypisać należy. Xżę Bagration umarł z odebraney rany. Rossya załuie bardzo straty tego Jenerała, który posiadał zupełną ufność i miłość żołnierzy."

II. Doniesienia 3go Zachodniego i Dunayskiego woyska z Brześcia Litewskiego d. 9. (21.) Paźdz. 1812.

„Obiąwszy Admirał Czyczagow dowództwo nad 3ciém woyskiem i woyskiem Dunayskiem, które teraz pod nazwiskiem 3go woyska zachodniego są połączone, przeniósł d. 29. Września (11. Paźdz.) główną swoią kwaterę do Brześcia. — Zniewolony do

czekania na transport żywności, który się był w tyle pozostał, poprzestał na ściganiu lekkiemi woyskami nieprzyiaciela, który wziął swóy kierunek ku Białemustokowi. Mieliśmy z nim kilka rospraw, przez które dosyć znaczna liczba ieńców wpadła nam w ręce. — Naczelny Dowodzca uznał za dobre korzystać z stanowiska swoiego, aby dostać w moc swoią tę zasiłki, które nam pozakładane w Xięstwie (Warszawskiém) przez nieprzyiaciela magazyny podawały, a zniszczyć to wszystko, coby zabraném bydź nie mogło. W tym celu został Pułkownik Czernyszew, Fligeladjutant Jego Imperatorskiey Mci wysłanym do Siedlec ze znacznym oddziałem lekkiéy iazdy i z nieiaką konną artyleryą, z kąd miał rozkaz ciągnąć aż w okolice Lublina, wysyłać wszędzie na przód oddziały, i palić wszystkie te magazyny, na któreby natrafiał podczas swoiego ciągnienia. Pomieniony Pułkownik uskutecznił ten rozkaz z zupełném ukontentowaniem naczelnego Dowodzcy. — Drugi oddział iazdy dopiął tychże samych zamiarów w północnéy, nad Bugiem graniczącéy części Xięstwa. — Nieprzyiaciel będąc wprawiony w niespokoyność tém posuwaniem się naszém, które brał za powszechne poruszenie, i staraiąc się zasłonić iak nayśpiesznièy drogę z Brześcia do Warszawy, odmienił wzięty swóy kierunek, powrócił nazad za Bug pod Drohiczynem, a Jenerał Regnier pociągnął ku Białéy. Część przedniéy straży rossyyskiéy stała pod Zaleścami. Ruszywszy Jenerał Essen d. 7. (19.) Października na czaty nieprzyiaciela dla rozpoznania onegoż, wdał się z nim w potyczkę, która stała się daleko żywszą, iak się spodziéwał. Jen. Regnier, którego siła daleko przewyższała owę, z którą Jen. Essen nadto żywo i nie czekaiąc na przybycie przeznaczonych sobie na posiłek woysk, uderzył, zniewolił tę część przedniéy straży do cofnienia się na tę samą posadę, którą przed tą rosprawą zaymowała. — Utraciliśmy około 300 w zabitych i ranionych, których nieprzyiaciel drogo przypłacił. tudzież iedno działo, przy którym Officer został zabitym, a którém sami kanoniery kierować nie byli w stanie. Dnia 7. (19.) Października uderzył Jenerał Czaplic pod Słoninem na Polski pułk gwardyi nowo utworzony, i zniszczył go zupełnie. Co nie poległo, wpadło w niewolą. Pomiędzy ieńcami znayduie się także Szef Pułku Jen. Konopka. Opanowaliśmy wszystkie bagaże, i obficie napełnioną kassę woyskową. Konie zasługuią na uwagę dla swéy nadzwyczaynéy piękności. Słonin osadzony iest teraz woyskiem naszém."

Meteorologiczne postrzeżenia we Lwowie od dnia 10. do 23. Października 1812.

Dnie.	*Czas postrzeżenia*	*Barometr.*	*Ciepłomierz Reaumura.*	*Wilgociomierz.*	*Kierunek Wiatrów.*	*Odmiany powietrza.*
10	*Wsch. Słońc.*	27, 9, 4.	† 7, 1.	89, 1.	*Po. mocny*	*deszcz.*
	2. po połud.	27, 8, 6.	† 9, 6.	86, 8.	*Po. Z. średni*	*deszcz.*
	10 w nocy	27, 8, 6.	† 11, 3.	83, 5.	*Po. Z. średni*	*rzadkie chmury.*
20	*Wsch. Słońc.*	27, 7, 10.	† 11, 2.	81, 1.	*Po. średni*	*chmury.*
	2. po połud.	27, 7, 6.	† 15, 6.	66, 6.	*Po. Z. mocny*	*chmury.*
	10. w nocy	27, 7, 8.	† 11, 5.	76, 2.	*Po. średni*	*gęste chmury.*
21	*Wsch. Słońc.*	27, 8, 2.	† 11, 7.	74, 9.	*Po. słaby*	*chmury.*
	2. po połud.	27, 9, 9.	† 14, 6.	72, 6.	*Po. Po. W. słaby*	*gęste chmury.*
	10 w nocy	27, 11, 3.	† 11, 4.	86, 9.	*Po. Po. W. słaby*	*gęste chmury.*
22	*Wsch. Słońc.*	27, 11, 9.	† 9, 5.	100, 3.	*P. W. słaby*	*mocna mgła.*
	2. po połud.	28, 0, 6.	† 16, 1.	69, 8.	*Po. Po. Z. słaby*	*chmury,*
	10. w nocy	28, 1, 4.	† 10.	92, 8	*Z. średni*	*pochmurno.*
23	*Wsch. Słońc.*	28, 1, 1.	† 6, 9.	98, 3.	*Po. słaby*	*iasno.*
	2. po połud.	28, 0, 4.	† 15, 3.	69, 1.	*Po. średni*	*iasno.*
	10. w nocy	28, 0, 7.	† 8. 9.	85, 6.	*Po. Z. słaby*	*iasno.*